

PHÂN TÍCH HÌNH TƯỢNG NHÂN VẬT CỤ MẾT TRONG TÁC PHẨM RỪNG XÀ NU CỦA NGUYỄN TRUNG THÀNH

1. Dàn ý phân tích cụ Mết của Nguyễn Trung Thành

a. Mở bài:

- Nguyễn Trung Thành là nhà văn gắn bó với mảnh đất Tây Nguyên, với nhiều tác phẩm đặc sắc.
- Rừng xà nu là khúc sử thi văn xuôi hiện đại tái hiện vẻ đẹp tráng lệ, hào hùng của núi rừng, con người và truyền thống văn hóa Tây Nguyên.
- Một trong những nhân vật mang đậm chất sử thi là cụ Mết.

b. Thân bài:

- Ngoại hình:

+ Quắc thước: “râu dài đến ngực mà vẫn đen bóng”, “vết sẹo ở má phải láng bóng”, cụ là người đã trải qua nhiều thăng trầm

+ “bàn tay nặng trĩch như kìm sắt”, “ngực căng như một cây xà nu lớn”, ...mang dáng dấp của anh hùng trong sử thi Tây Nguyên.

- Cụ là người quắc thước và nghiêm nghị:

+ Giọng nói “ồ ồ dội vang trong lồng ngực”: vừa thể hiện sức mạnh thể chất vừa thể hiện sức mạnh quyền uy của người chỉ huy.

+ Mỗi câu nói như một chân lí “không có gì mạnh bằng cây xà nu trên đất ta”, “cán bộ là Đảng, Đảng còn, núi nước này còn”, “chúng nó cầm súng mình phải cầm giáo”.

- Cụ Mết có tình yêu quê hương sâu sắc:

+ Dẫn Tnú ra máng nước đầu làng gội rửa, để nhắc nhở những ai đi xa nhớ về nguồn cội, quê hương.

+ Tự hào về tất cả mọi thứ trên quê hương: “Không có gì mạnh bằng cây xà nu đất ta”, “Gạo người Strá mình làm ra ngon nhất rừng núi này”.

+ Vì muốn bảo vệ quê hương nên luôn tìm hướng đi đúng đắn cho buôn làng: “Cán bộ là Đảng. Đảng còn, núi nước này còn”.

- Là người giàu tình yêu tình yêu thương:

+ Hết lòng thương yêu và tin tưởng Tnú - chàng trai trẻ có số phận bi tráng: nồng hậu đón Tnú trở về, xót thương khi nhìn những ngón tay còn hai đốt của Tnú, luôn động viên anh: “Ngón tay còn hai đốt cũng bắn súng được”.

+ Xúc động khi kể lại cho dân làng nghe câu chuyện của Tnú, cụ “vụng về trở bàn tay lau một giọt nước mắt”.

+ Nhận được muối, dù ít ỏi cụ vẫn chia đều cho mọi người trong buôn làng.

- Cụ Mết là người biết nhìn xa trông rộng: dự trữ lương thực đủ ăn để đánh giặc, biết rõ được sức mạnh chưa đủ khi chưa có vũ khí nên không liều mạng xông ra cứu Tnú,...

- Cụ chính là người chỉ đường dẫn lối. Là chỗ dựa tinh thần cho dân làng.

- Nhận xét: Cụ Mết là biểu tượng thể hệ anh hùng đi trước, hiện thân cho truyền thống thiêng liêng, hội tụ vẻ đẹp con người Tây Nguyên, mang dáng vẻ của người anh hùng với sức mạnh phi thường trong sử thi.

c. Kết bài:

- Nêu cảm nhận của bản thân về hình ảnh cụ Mết.

- Khái quát nghệ thuật: với kết cấu truyện lồng trong truyện, đầu cuối tương ứng đặc sắc, ngôn ngữ đậm chất sử thi, nhưng cũng mộc mạc giản dị, xây dựng hình tượng,...

- Thông qua câu chuyện của dân làng Xô Man, tác giả đã đặt ra vấn đề có ý nghĩa lớn lao với dân tộc: Để cho sự sống của đất nước và nhân mãi trường tồn thì không có cách nào hơn là đoàn kết đứng lên cầm vũ khí chống lại kẻ thù.

2. Cảm nhận về nhân vật cụ Mết trong Rừng xà nu

Một trong những nhân vật mà góp phần thể hiện chủ đề tác phẩm và làm đậm thêm chất sử thi cho truyện ngắn ‘Rừng xà nu’ của Nguyễn Trung Thành chính là nhân vật cụ Mết – kiểu nhân vật già làng tộc trưởng dường như vốn rất quen thuộc trong các thiên anh hùng ca Tây Nguyên, và nhân vật cụ Mết chính là biểu tượng cho sức mạnh truyền thống, tinh thần bất khuất kiên cường của nhân dân Tây Nguyên, là chỗ dựa tinh thần

Ta có thể nhận thấy rằng ngay khi vừa xuất hiện, ấn tượng về một vị già làng mạnh mẽ đã thể hiện trong chi tiết “một bàn tay nặng trĩu nắm chặt lấy Tnú như một cái kìm sắt”. Tác giả Nguyễn Trung Thành như đã vẽ những nét vẽ ngoại hình về một cụ già “quắc thước ... mắt sáng và xéch ngược, vết sẹo ở má bên phải vẫn láng bóng ... ngực căng như một cây xà nu lớn”. Và những câu văn như đã khắc họa hình ảnh của một già làng sắc sảo, kiến nghị, vững chãi qua đó nói lên được về tiềm tàng sức mạnh thể chất, tràn trề uy lực tinh thần, có sức lôi cuốn, thuyết phục mạnh mẽ với cộng đồng.

Cụ Mết không xuất hiện ở ngay đầu tác phẩm nhưng sự xuất hiện của cụ qua ngòi bút của nhà văn Nguyễn Trung Thành cũng thực sự để lại những ấn tượng mạnh mẽ trong lòng bạn đọc. “Một bàn tay nặng trĩu nắm chặt lấy vai anh như một cái kìm sắt... Ông cụ vẫn quắc thước như xưa, râu bây giờ đã dài tới ngực và vẫn đen bóng, mắt sáng và xéch ngược, vết sẹo ở má bên phải vẫn láng bóng!.. ngực căng như một cây xà nu lớn...”. Nhà văn đã tập chung miêu tả ngoại hình từ ngay những dòng văn đầu tiên nói về cụ. Qua đó cụ Mết hiện lên với một thân hình khỏe mạnh, hùng tráng; bộ râu dài tới ngực mà vẫn đen bóng cho thấy cụ mang dáng dấp đúng của một người già làng; đôi mắt sáng xéch ngược hiện lên một con người có trí tuệ tinh nhanh và uy quyền. Với chút miêu tả đó nhà văn cũng đã phần nào chứng tỏ được Cụ Mết là sức mạnh của núi rừng Tây Nguyên. Nhưng không chỉ dừng lại đó nhà văn còn miêu tả về giọng nói của cụ Mết với một giọng nói “ồ ồ, dội vang trong lồng ngực” không chỉ minh chứng cho sức ngân vang của cụ mà còn khẳng định sự lãnh đạo và chỉ huy được đám đông làng Xô-man. Cách nói của cụ như ra lệnh; không bao giờ cụ khen tốt hay giỏi nếu vừa ý thì nói “Được!”. Mệnh lệnh chiến đấu phát ra chắc nịch đó được thể hiện trong đêm Tnú bị giặc đốt mười ngón tay, “Chém! Chém hết!” của cụ như tiếng sấm bên tai không chỉ thúc giục tinh thần trong mỗi người xông lên cứu Tnú, mà còn phần nào đã khiến cho bọn thằng Dục bị đòn bất ngờ và có phần khiếp sợ. Nhưng giọng nói cụ Mết cũng thật trầm âm, trang nghiêm, linh thiêng như một huyền thoại – đó là khi cụ Mết kể về câu chuyện của Tnú cho dân làng Xô-man. Mọi người vây quanh đồng lửa trong không gian của nhà ửng và nghe cụ kể về Tnú với “tiếng nói rất trầm”. Qua đó, bạn đọc có thể thấy cụ Mết hiện thân cho truyền thống thiêng liêng, biểu tượng cho sức mạnh dân tộc của các đồng bào vùng Tây Nguyên, là niềm tự hào của cộng đồng dân làng Xô-Man. Giọng nói của cụ như là tiếng của cội nguồn, của núi rừng, của lịch sử, lời nói của cụ là sấm truyền sử thi, đó còn như những phán quyết của lịch sử, là sức mạnh hào hùng của thời đại.

Và ta như thấy ở cụ Mết luôn luôn tâm niệm và dặn dò con cháu rằng “Cán bộ là Đảng. Đảng còn, núi nước này còn”. Như vậy, người đọc cũng có thể thấy tấm lòng trung thành với Đảng và cách mạng của cụ Mết cũng xuất phát từ tình yêu sâu sắc với rừng núi quê hương. Và như chính như bên trong con người có vẻ ngoài quắc thước, nghiêm nghị ấy lại là một trái tim trĩu nặng tình thương yêu đối với dân làng.

Nhất là khi Tnú trở về thăm làng sau ba năm đi lực lượng, cụ Mết đã đón anh bằng tấm lòng yêu thương nồng hậu của một người cha, và cụ Mết đã quyết định anh ở nhà cụ trong đêm về làng, động viên khích lệ anh rằng “Ngón tay còn hai đốt cũng bắn súng được”. Chính chi tiết này ta như có thể thấy được cụ Mết dường như đã đem đến cho Tnú- một người con bất hạnh của dân làng Xô Man thấy được một cảm giác ấm áp của gia đình khi trở về làng. Và khi ngồi ăn cơm với Tnú, nhìn hai bàn tay cụt đốt của anh, “ông cụ đặt chén cơm xuống giận dữ”, đó chính là một trong những biểu hiện sâu sắc nhất của nỗi đau đớn xót thương cho Tnú. Và dường như những nỗi căm giận kẻ thù tàn bạo không thể nguôi ngoai. Và việc khi kể cho dân làng nghe về cái chết của vợ con Tnú, mặc dù câu chuyện đã xảy ra tới ba năm nhưng dường như ở cụ cũng không kìm nổi sự tiếc thương vô hạn và đau đớn và xúc động, cụ Mết thật “vung về trở bàn tay lau một giọt nước mắt” như muốn che giấu lòng mình vậy. Nhưng người đọc có thể cảm nhận được chính cử chỉ vung về ấy đã bộc lộ trái tim nhân hậu và tình yêu sâu sắc của cụ với dân làng.

Khi nói đến nhân vật cụ Mết trong tác phẩm Rừng xà nu của nhà văn Nguyễn Trung Thành, không thể không nói đến phẩm chất cao quý của cụ đối với Tnú, đối với dân làng Xô-man. Qua ngòi bút của nhà văn, cụ Mết hiện lên là một con người có lòng yêu dân làng, yêu nước và căm thù giặc sâu sắc. Đối với Tnú, cụ luôn lấy anh làm tấm gương cho thế hệ trẻ noi theo, để học tập anh mà một lòng theo cách mạng, tiêu biểu cho sự giáo dục của cụ là bé Heng – bé Heng đã tiếp thu truyền thống của anh Tnú qua cách giáo dục của cụ Mết. Trong lòng cụ, Tnú hiện lên chân thật với “đời nó khổ nhưng bụng nó sạch như nước suối làng ta”. Cụ thương những người dân làng Xô-man như người thân trong nhà với một sự đùm bọc, lãnh đạo che chở cho tất cả các thành viên. Từ đó, mà cụ trở thành người cha tinh thần, người truyền ngọn lửa tự do, và là linh hồn cuộc khởi nghĩa đồng khởi của dân làng Xô- man.

Cụ Mết chính là một hình tượng nhân vật đẹp gợi nhớ hình ảnh những già làng, tộc trưởng trong sử thi, thần thoại, truyền thuyết, và dường như có cả trong những bản trường ca Tây Nguyên xưa. Sử dụng bút pháp miêu tả đặc sắc của nhà văn Nguyễn Trung Thành đã cùng sự chi phối của khuynh hướng sử thi trong nền cảm hứng chung của văn học giai đoạn 1945 – 1975 dường như ta như cũng đã khiến cho nhân vật không chỉ hiện lên với những phẩm chất ưu tú của cộng đồng mà còn là nhân vật có cá tính riêng đặc sắc. Và cũng chỉ qua việc thông qua nhân vật cụ Mết, Nguyễn Trung Thành đã ca ngợi lòng yêu nước, ca ngợi những người anh hùng và cả tinh thần chiến đấu kiên cường bất khuất của nhân dân Tây Nguyên trong thời đánh Mỹ. Và lớn hơn đó cũng đồng thời khái quát chân lý lịch sử lớn lao của thời đại, lý giải sâu sắc cũng như rất thuyết phục con đường giải phóng nhân dân, đất nước.

3. Em hãy phân tích hình tượng nhân vật cụ Mết

Mỗi mảnh đất trong cuộc kháng chiến của dân tộc đều gắn liền với hình ảnh riêng của mỗi nhà văn. Nếu như nhà văn Nguyễn Thi gắn liền với mảnh đất miền Nam ruột thịt, thì Tây Nguyên là nơi ghi dấu nhiều kỉ niệm, nhiều hình ảnh đẹp trong ngòi bút của nhà văn Nguyễn Trung Thành. Tiêu biểu cho các sáng tác đó là tác phẩm Rừng xà nu (1965) được in trong tập Trên quê hương những anh hùng Điện Ngọc, tác phẩm là sự ghi dấu về hiện thực của nhân dân đồng bào Tây Nguyên anh dũng chiến đấu chống đế quốc Mỹ, cuộc chiến không chỉ là của riêng thế hệ trẻ dân làng Xô-man Tnú, Rít, Mai, bé Heng... Mà còn là sự lãnh đạo của người đứng đầu làng là Cụ Mết. Một hình tượng của cây xà nu đại thụ - một biểu tượng

chung cho sức mạnh và sự bền bỉ trong chiến tranh và là biểu tượng linh hồn riêng của làng Xô-man.

Cụ Mết là một nhân vật góp phần làm cho tính sử thi trong tác phẩm trở nên đậm nét hơn. Cụ Mết giống như người già làng, trưởng bản kiên cường, là linh hồn của bản làng của núi rừng Tây Nguyên, là người dẫn dắt lớp trẻ đứng lên tiếp tục sự nghiệp giải phóng dân tộc khỏi kiếp nô lệ, hướng những người trẻ đi theo những giá trị chân chính.

Ngay từ khi xuất hiện, người đọc đã cảm nhận được rằng cụ Mết là người vô cùng mạnh mẽ thể hiện trong những chi tiết mà tác giả nêu ra “Một bàn tay nặng trĩu nắm chặt lấy Tnú như một cái kìm sắt”.

Tuy đã qua thời kỳ xuân xanh không còn ở tuổi trai tráng lực lưỡng nhất nhưng cụ Mết vẫn giữ được uy lực của một người già làng, trưởng bản, một con người cả cuộc đời hiên ngang, quen dầm mưa dãi nắng, được núi rừng tô luyện cứng như đá, kiên cường, quắc thước. Không sợ bất kỳ một thế lực nào, hiên ngang, sừng sững...

Cả cuộc đời của Tnú, không có chặng đường nào là không có sự chứng kiến của cụ Mết. Có thể nói, nếu câu chuyện của Tnú là câu chuyện của một cuộc đời, của một thời đại thì cụ Mết cũng chính là một phần quan trọng trong đó, cụ còn là người chứng kiến và lưu truyền câu chuyện đó cho những thế hệ tiếp theo. Khi Tnú còn nhỏ mồ côi cha mẹ, Tnú lớn lên trong vòng tay bảo bọc của dân làng Xô Man, Tnú cùng Mai nuôi giấu cán bộ trong rừng, tất cả những điều đó một mình Tnú không thể tự làm mà phải có sự định hướng, ủng hộ và giúp đỡ của người dân trong làng Xô Man đặc biệt là cụ Mết.

Khi Tnú chứng kiến vợ con mình chết và chính bản thân anh cũng lao ra để rồi bị giặc tra tấn thì cụ Mết chính là người cầm quân, dẫn đầu buôn làng tiến lên chiến đấu. Tiếng nói của cụ Mết như là một hiệu lệnh mà tất cả bà con trong buôn làng đều nghe theo. Cụ hô hào mọi người đứng dậy và bản thân cụ là người đi đầu, trực tiếp lao vào quân địch mà chiến đấu.

Cụ Mết không phải là nhân vật chính trong ngòi bút của nhà văn. Nhưng qua tác phẩm, ta cũng thấy được vai trò to lớn của cụ Mết trong việc tô thắm hình tượng nhân vật Tnú với lối kể chuyện lồng trong chuyện qua chuyện một đêm của làng Xô-man. Hình ảnh cụ Mết khiến ta liên tưởng tới nhân vật chú Năm trong tác phẩm “Những đứa con trong gia đình”. Hai con người ở hai vùng miền nhưng trong cùng một thời đại, là thế hệ đi trước, là lịch sử, là người giữ lửa và truyền ngọn lửa cho các thế hệ trẻ, là tinh thần của dân tộc góp phần to lớn vào thắng lợi chung của cả nước vào một ngày giải phóng hoàn toàn đất nước, dân tộc được tự do.

Cụ Mết một lòng trung thành với Đảng, với cụ Hồ, với cách mạng. Khi thấy Tnú về và đạt được những chiến tích nhất định trong chiến đấu, cụ mừng lắm, cụ luôn tỏ thái độ tôn kính đối với Bác, với cộng sản. Cụ dù tuổi đã cao nhưng vẫn là một cây xà nu đại thụ giữa cánh rừng xà nu đại ngàn của núi rừng Tây Nguyên.

Nếu không có cụ Mết có lẽ câu chuyện về cuộc đời Tnú, về buôn làng Xô Man sẽ không được kể hoặc sẽ được kể trên một phương diện khác, cái nhìn khác. Cụ Mết chính là người giữ lửa, truyền lửa, truyền tinh thần yêu nước, nhiệt huyết cách mạng đến tất cả các thành viên trong buôn làng Xô Man. Cụ cũng là một biểu tượng anh hùng, một con người sử thi đối với câu chuyện Rừng xà nu nói riêng và đối với cả buôn làng Xô Man nói chung.